KRIEGER, VERMEULEN P.F.

OOST-INDISCHE OORLOGEN,
OF LISTEN, HINDERLAGEN
EN VERDEDIGINGS- ....

pp. 293-300

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Qp CARD TO

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

QP CARD 10

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OOST-INDISCHE

OORLOGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 29-7-2010
Nomor Induk : 11153/PN-Mus&M/10
BIB - ID : 0010-092300498
ITEM - ID : 0000380743
Asal : Museum Pusat

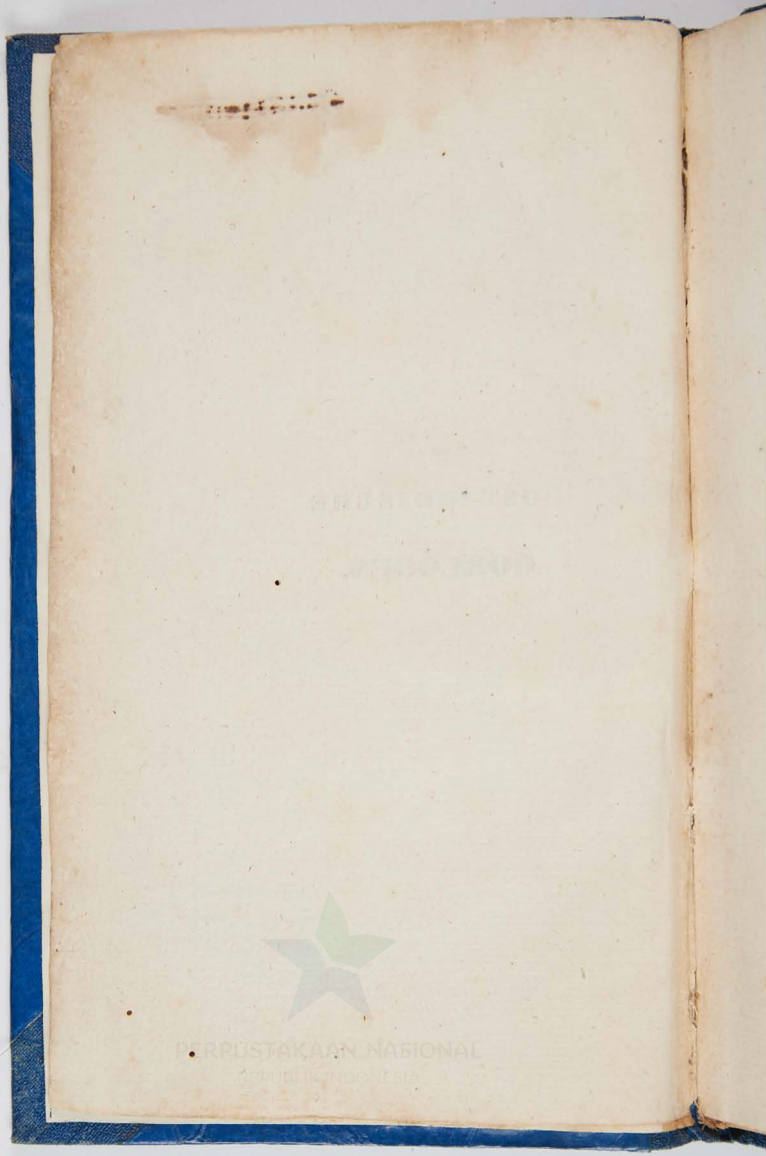
PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI, 404

OOST-INDISCHE
OORLOGEN,

OF

LISTEN, HINDERLAGEN EN VERDEDIGINGS-WIJZE DER INLANDSCHE VOLKEREN, WAARGENOMEN IN DE ONDERSCHEIDENE OORLOGEN

OP DE

MOLUKSCHE EILANDEN, CHERIBONSCHE, BANTAMSCHE EN MALAKKASCHE LANDEN; IN DE JAREN 1817, 1818, 1819 EN 1820.

TEN DIENSTE DER

OFFICIEREN en ONDER-OFFICIEREN,

DIENSTDOENDE IN DE INDISCHE ARMEE,

MET 6 PLATEN,

door den Majoor

P. F. VERMEULEN KRIEGER,

RIDDER DER M. W. ORDE 3°. KLASSE,

THANS GEPENSIONNEERD.

Voor rekening van den Auteur.

Te Breda,

bij **BROESE** & COMP.

1829.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.E.N.W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Alle Exemplaren zijn eigenhandig getee-
kend door

P. P. Veenendaal Jr.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORBERIGT.

Te groote schroomvalligheid voor de beoordeeling van het publiek berooft somtijds de maatschappij van wetenswaardigheden, die anders van het hoogste belang geacht kunnen worden; doch deze beschroomdheid behoort in de krijgs-dienst minder dan in de geleerde wereld plaats te vinden,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den, vooral, wanneer men volkomen overtuigd is, dat het onderwerp, hetwelk men bekend wil maken, zoo voor het tegenwoordige als toekomende, zijnen landgenooten van eenig nut zoude kunnen zijn, gelijk zulks, in de tegenwoordige ongunstige omstandigheden op Java, het geval is. Ook behoeft de schrijver minder bevreesd te zijn, dat dit een en ander reeds vroeger door anderen behandeld of bekend gemaakt is; daar de Oost-Indische oorlogen, hoewel reeds meer dan twee eeuwen lang bij ons bekend, toch nog niet uitvoerig lijk beschreven zijn, en gedurende dit tijdsverloop zich nog niemand verledigd heeft, om

zoo-

zoowel de domme als de listige wijze van oorlogen dezer volkeren aan de, nieuw in die gewesten aankomende, Europesche krijgslieden schriftelijk mede te deelen. Het gevoel van pligt, om, wanneer men, door de ondervinding geleerd, van eenig nut voor zijne krijgsmakkers kan zijn, zulks te moeten doen; de overtuiging van het heilzame, indien zulks reeds vroeger door hen, die meer kundigheden en langduriger ondervinding in die gewesten verkregen hebben, gedaan ware geworden; en eindelijk de wensch, dat zulks in het vervolg, tot besparing van menschenbloed, meer en beter gedaan moge worden, zijn de

de wezenlijke redenen, waarom de schrijver besloten heeft, een kort verhaal dezer zelf ondervondene listen en hinderlagen aan het publiek mede te deelen, zich vleijende, dat heeren beoordeelaren, over taal en stijl, met eenige welwillendheid hun oordeel zullen vellen, uit aanmerking dat de schrijver, gedurende zijne zeven en twintigjarige militaire loopbaan, meer in de gelegenheid is geweest, met de sabel dan wel met de pen werkzaam te zijn.

Indien de schrijver ontwaarde, dat dit eenvoudig en ongekunsteld geschrift, hetwelk met voorkennis en toestemming van Zijne Koninklijke Hoog-

Hoogheid, den heere Commissaris-Generaal van Oorlog, *in druk verschijnt, eenigzins aan de bedoeling mogt beantwoorden, zoude hij waarschijnlijk kunnen besluiten, om, ten vervolge hierop, zijne opmerkingen mede te deelen, betreffende hoofdzakelijk, de waarde en de behandeling van den Europeschen militair in Oost-Indien, de noodwendige zorg voor deszelfs gezondheid en voeding, den geschiktsten ouderdom en leefwijze voor het Indische klimaat, het nadeelige der groote fatigues, het nuttige der matige en bestendige werkzaamheden, het onmisbare der Maleische taal, de hoogst noodzakelijke*

ke overeenstemming tusschen de civiele ambtenaren en officieren, en het nut om de inlandsche priesters te vriend te houden, vooral op buitenposten enz., enz.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ZAKELIJKE INHOUD.

Oorlogstoebereidselen der meeste Oost-Indische natiën. . . . . blz. 1
Vergiftige krijgswapenen. . . . . » 2
Wijze van oorlogen bij de meeste Oost-Indische volkeren. . . . . » 9
Behoedzaamheid tegen de listen en hinderlagen in oproerige landen. . . . » 12
Voorzigtigheid en handelwijze bij het doortrekken van bosschen en gehuchten. . » 15
Het schieten uit de boomen door muitelingen, met mos of boombladeren behangen. » 15
Voorposten van bamboes. . . . . » 20
Listige onzigtbare schoten langs eene gespannen lijn. . . . . » 22
Gevaarlijke beenbrekers. . . . . » 24
Wolfskuilen en voetangels. . . . . » 25
Gevaarlijke bruggen. . . . . » 30
Omzigtigheid bij het doorwaden van ondiepe rivieren. . . . . » 31
Vergiftige spijzen en dranken. . . . . » 32
Bijzondere waakzaamheid in de bivouakken » 34
Listen door omgekochte inlandsche vrouwen. » 36
Algemeene behoedzaamheid tegen de muitelingen. . . . . » 38
Het voordeeligste vuur enz. . . . . » 42
Vermijding der rijstvelden (savas) . . . » 44
Nadeelige invloed van het misschieten. . » 44

Nut-

Nuttige gevolgen van eerst op de priesters en voorvechters te laten vuren. . . » 45
De noodzakelijkheid, dat ieder officier van pistolen voorzien zij. . . . . » 46
Het raadzame, om de muitelingen bij nacht te overvallen. . . . . » 48
Noodzakelijke verdediging tegen de muitelingen. Wraakzucht en afgrijsselijke marteling hunner krijgsgevangenen. . . . » 49
Onkundige behandeling van de Europesche krijgswapenen. . . . . » 54
Vervaardiging van wapens en kruid. . . » 56
Belagchelijke overlading der wapens. . . » 57
Houten kanon. . . . . » 61
Gewone wijze van verschansing der muitelingen. . . . . » 63
Hangend kanon. . . . . » 65
Tweede soort van bentings. . . . . » 69
Derde idem idem. . . . . » 72
Aanmerkingen, betrekkelijk het bijzonder nut van de kennis der kleine veldverschansingen en het artillerie wapen, voor de Officieren en Onder-Officieren der Infanterie, dienstdoende in de Oost-Indische armee. . . . . » 75

PERPUSTAKAAN NASIONAL

OORLOGS-

TOEBEREIDSELEN

DER

MEESTE OOST-INDISCHE NATIEN.

Wanneer zich deze volkeren tot den oorlog gereed willen maken, hetzij op order van hunne wettige vorsten, hetzij op dien van hunne muitzieke regenten, worden eerst al hunne priesters bij elkander geroepen, wien de aanleiding tot hunnen voorgenomen, en, volgens hunne meening, onvermijdelijken oorlog bekend gemaakt wordt. Dit geschied zijnde, gaan deze priesters in het geheele land rond, ten einde zoodanige beweegredenen van onregt, hunnen

vorst en volk door anderen aangedaan, bekend te maken, en door de godspraak uit den koran tot de bitterste wraak aan te sporen, en met belooningen des hemels, alsmede met de te verwachten rijkdommen enz. van hunnen vijand te paaijen. Vervolgens wordt, door den vorst of regent, de dag der verzameling bepaald, en nu verschijnen de uitgezondene priesters, elk aan het hoofd zijner bijeenverzamelde weerbare mannen, (wordende er veel roem en verdienste op gesteld, wie van hen de meeste brengt) voorzien van zoodanige wapenen, als bij de natiën, afzonderlijk, in gebruik zijn. (*) Nu biedt zich

(*) Bij voorbeeld, de Javanen hebben in het algemeen tot hunne strijd- of oorlogs-wapenen zeer scherpe, puntige en vergiftige krissen van velerhande soorten, pedangs, goloks, klewangs en pandols, waarvan eenige de gedaante van sabels met houten scheden hebben, en meer andere lange

zich gewoonlijk een groot aantal dezer priesters, tot een voorbeeld en ter aanmoediging van het verzamelde volk, vrijwillig aan, niet alleen om mede tegen den

---

ge scherpe hakmessen, waarmede zij tevens in vredestijd hunne hutten bouwen en ander werk verrigten. Verder hebben zij pieken (tambaks) of lansen van acht tot twaalf voeten lang, waarop onderscheidene soorten van vergiftige, stekende en hakkende moord-stalen geplaatst zijn (pijl en boog, blaasroeren en werpspiessen zijn bij de Javanen in den oorlog weinig meer in gebruik.) Ook brengen eenige onder hen schietgeweren mede, zoo als donderbussen, waarop zij bijzonder veel vertrouwen stellen; dewijl dezelve met veel kruid en lood geladen kunnen worden. Anderen dragen gewone geweren, die zij verkregen hebben, hetzij door ruiling, met de Europesche smokkelaars, tegen koffij, suiker en peper, en, in de Molukssche eilanden tegen nootmuskaat, foelie en kruidnagels, hetzij door zeerooverij en eigene vervaardiging. De Molukssche natiën, zoo als de Ternatanen, Tithorezen, Helvoerezen en Sera-

den vijand op te trekken, ten einde denzelven te overwinnen, maar om des noods het leven opteofferen. Dit voorbeeld van onverschaagdheid en kloek ondernemen wordt natuurlijk

---

manezen, dragen allen zeer scherpe parangs, pedangs, klewangs, schilden, boog en pijlen, benevens lange dunne werpspiessen (*assagaijers*), met welke twee laatstgenoemde wapenen zij buitengewoon handig weten omtegaan, zoodanig dat zij, met dezelve op grooten afstand, vogels in de vlugt en visschen, tot eene aanmerkelijke diepte der zee, weten te treffen en te dooden. Bijna ongeloofelijk is ook de vlugge behendigheid der bovengenoemde helvoerezen (nog half wilde menschen, koppensnellers genaamd), die, met hunne scherpe parangs, niet alleen hoofd, armen of beenen van hunnen tegenoverstaanden vijand, door eenen sprongslag weten af te houwen, maar zelfs, op de jagt, door hunne groote snelheid, kop en pooten van de wilde zwijnen in den loop daarmede afhakken. Overigens zijn de meeste Amboinezen en Sapperoinezen bij hunne parangs, klewangs en pieken, veelal van schietgeweren voorzien, waarmede zij op eene bewon-

lijk door eene menigte uit het dom en bijgeloovige volk nagevolgd; en dit gedaan zijnde, leggen deze vrijwillige priesters, op eene, bij hen gebruikelijke, wijze, den eed af aan eenen zich daarbij bevindenden hoogepriester (profeet), hetwelk geschiedt door de linkerhand op den koran te leggen en denzelven te kussen; vervolgens wordt er ook van de overige vrijwillige voorvechters, welke dezelfde beloften gedaan hebben, even als de priesters, om den vijand te overwin-

---

wonderingwaardige wijze (door de gewoonte van groot wild te leeren schieten), ook in den oorlog weten om te gaan; terwijl de Boeganezen, Riouwnezen, Bornezen en Sumatrezen, tot hunne hoofdwapens, krissen, werpspiessen en picken hebben, en bovendien nog veel van schietgeweren (waaronder getrokkene bussen) voorzien zijn, welke zij, even als het buskruid, zelve vervaardigen, en in den oorlog, over het algemeen, uitmuntend weten te gebruiken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

winnen of te zullen sterven, eene andere soort van eed afgenomen, namelijk: de profeet laat eene kuip of ton met stroomend water vullen, en brengt zich aan eene zijner handen of vingers eene kleine wond toe, waaruit hij eenige droppels bloed in deze kuip laat vallen, en, na alsdan nog eenige andere, door het bijgeloof geheiligde, kruiden en bladeren in dezelve gedaan, en uit den koran eenige artikels over dit mengelmoes van water, gelezen te hebben, worden alle de vrijwillige voorvechters geroepen, ten einde hunne gedane beloften, van te willen sterven of overwinnen, bij eede te bevestigen, hetwelk vergezeld gaat van de plegtigheid, om uit deze geheiligde kuip eenige druppels te drinken, welke hun door den hoogepriester worden aangeboden en voorgediend.

Dit alles afgeloopen zijnde, wordt er aan alle deze beëedigde, en tot den dood zich voorbereid hebbende, priesters en voorvech-

vechters een witte doek (een stuk katoen) uitgedeeld, welken zij, tot een onderscheidingsteeken, om hunne hoofden moeten winden; vervolgens komt al het verzamelde volk nader bij, en elk maakt zijne wapens in het overgeblevene water dezer kuip nat, waardoor ze, even als de drinkers uit dezelve, voor onverwinnelijk en geheiligd gehouden worden. Alsnu zijn zij tot den oorlog toegerust, terwijl eenige hunner prinsen of regenten, die 't meest het vertrouwen des volks bezitten, zich als aanvoerders, benevens de priesters en voorvechters, aan het hoofd plaatsen. Doch alvorens iets tegen den vijand te ondernemen, wachten zij eenige van hunne bijgeloovige voorteekens af, zoo als, onder anderen, de gesteldheid van de kleuren der lucht bij den op- en ondergang der zon en maan, naar welke tijden zij hunnen afmarsch en hunne aanvallen gewoonlijk regelen. Ook wordt hun vooraf nog eene algemeene

schuilplaats voor hunne vrouwen en kinderen aangewezen, met belofte, om het benoodigde voedsel aan dezelve te doen bezorgen, zijnde dit eene listige handelwijze van de vorsten, ten einde de verzamelde manschappen des te langer bij elkanderen te kunnen houden, dewijl zij anders na verloop van weinige dagen, door het rondzwerven vermoeid en door vrees gejaagd, de vlugt bij hunne vrouwen zoeken, en de aanvoerders derhalve zonder volk zouden zijn, hetwelk door dit middel, niet zoo ligt plaats kan hebben. Bovendien worden zoodanige schuilplaatsen door eenige vertrouwde regenten bewaakt, ten einde dezulken, die het oorlogsveld mogten hebben verlaten en bij hunne vrouwen ontdekt worden, dadelijk weder terug te zenden.

WIJZE VAN OORLOGEN BIJ DE MEESTE OOST-INDISCHE VOLKEREN.

De gunstige voorteekens tot het aanvangen van den oorlog gekomen zijnde, vertrekken zij, onder een verschrikkelijk geschreeuw in verscheidene onregelmatige afdeelingen, bij welke een onderbevelhebber, met eenige priesters en voorvechters, geplaatst wordt. (*) De mededeeling van het plan, dat door den hoofdaanvoerder genomen is, en van de orders, welke ter uitvoering aan de onderbevelhebbers gegeven wor-

(*) De bevelhebbers en priesters zijn altoos op eenen grooten afstand kenbaar, door dat zij, wegens de brandende zon niet alleen, maar ten blijke hunner grootheid en geheiligde distinctiën onder zonneschermen (*pajons*) gaan, die door hunne slaven gedragen worden. Deze schermen zijn van zeer fraai verzilverd en vergulde papier, en dus alleen voor de schaduw dienstbaar, en niet tegen den regen bestand.

worden, geschiedt gewoonlijk luidkeels, in tegenwoordigheid van het verzamelde volk; zoodat elk hunner hoort en weet, wat dien dag verrigt moet worden (hetwelk voor hunnen vijand, door middel van spions, zeer voordeelig is.) De vijandelijkheden, waarmede zij beginnen, bestaan meestal daarin, dat zij in zoodanige landen, waar buitenposten met kleine detachementen van troepen en civiele ambtenaren zijn, geheel onverwachts eenen inval wagen, de gebouwen in brand steken, en alle de blanken, die hun in handen vallen, afmaken, en hunne goederen rooven of vernielen. Maar, wanneer zij merken, dat de bezettingen van zoodanige buitenposten, alsook de ambtenaren op hunne hoede en in staat van tegenweer zijn, zoodat men hunne kruipende aanvallen reeds schijnt ontdekt te hebben, dan nemen zij dadelijk de vlugt, die hun gewoonlijk, door het goed beleid en

de

d e handigheid van de bezetting vele menschen kost. Zeldzaam echter zullen de muitelingen, na de mislukking van hun voorgenomen plan, dien zelfden dag weer iets anders ondernemen.

Vervolgens is hun werk in den oorlog, om alle bruggen, over de rivieren en alle poststations-gebouwen, die zij maar bereiken kunnen, te vernielen en aftebranden, ten einde hunne vervolging daardoor moeijelijk te maken. In diervoege, trekken zij eenigen tijd het land rond, om hunne rooverijen en wraaklust aan alle die gene, welke zij meenen, als vijand te moeten aanzien, uitteoefenen; en verder met oogmerk, om al de overige vreedzame landbewoners te overreden of te dwingen, om hun aantal te helpen vergrooten, en mede tegen den vijand optetrekken. Eindelijk echter bemerken zij de nadering van hunnen vijand, en nu reeds worden zij er op bedacht, om veilige schuilplaatsen in de woes-

woestijnen te zoeken, werwaarts zij zich spoedig begeven, en er zich bepaaldelijk des nachts ophouden; maar zeldzaam kunnen zij zich langer dan drie à vier dagen, wegens gebrek aan voedsel, in dezelfde omstreken of schuilplaatsen blijven nestelen, en uit dien hoofde zwerven zij alweder, eenen tijd lang, van de eene wijkplaats naar de andere rond, zonder echter hunnen vijand te durven afwachten, en nog veel minder aantevallen, zich daarbij alleen bezig houdende, met de hen achtervolgende en opzoekende troepen, door allerhande listige hinderlagen, gelijk nader zal blijken, te benadeelen, aftematten en teleur te stellen.

BEHOEDZAAMHEID TEGEN DE LISTEN EN HINDERLAGEN IN OPROERIGE LANDEN.

Dewijl alzoo de muitelingen van een oproerig land dezer gewesten, tot wier ver-

vernieling een detachement afgezonden wordt, zelden moeds genoeg bezitten, om op een vlak terrein (veld) te verschijnen, of openbaren tegenstand te bieden, en nog veel minder aantevallen, maar altoos hunne toevlugt zoeken in bosschen en bergen, en van ongebaande wegen gebruik maken, zoo moet men zijne voorzigtigheid, bij zoodanige gelegenheden, meer dan zijne dapperheid, verdubbelen, en zich zorgvuldig in acht nemen, voor hunne wel domme, maar voor degenen, die daarmede onbekend zijn, zeer gevaarlijke listen en hinderlagen. Het is uit dien hoofde een voorname pligt, dat de kommanderende officier, tot voorkoming van velerhande wanorde, welke zeer nadeelige gevolgen zoude kunnen na zich slepen, altoos aan het hoofd zijner troepen blijve marcheren.

Wanneer nu een korps of detachement, hetwelk uitgezonden is, om de muitelingen, welke zich in de bosschen of bergen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gen rondom verzameld en verscholen hebben, op te sporen, te verstrooijen en te achterhalen of aftemaken, tot in zoodanige omstreken, waar men dezelve wacht, genaderd is, moet de kommanderende officier enz. van het detachement, alvorens de geweren te hebben doen laden, bij het intrekken van zoodanige bosschen, gehuchten, bergen, smalle wegen en voetpaden, zijne voor- en achterhoede, alsmede de zij-patrouilles, op dezelfde wijze dirigeren, als tegen eenen Europeschen vijand. Men houde echter in het oog, dat men in zoodanige woeste en ongebaande landstreken verpligt is, om bij elk gedeelte der vóór- en zij-patrouilles twee der vertrouwdste, en met den weg bekend zijnde, inwoners uit de landstreek te plaatsen, die altijd eenige schreden voorwaarts, nimmer echter uit het oog, moeten blijven marcheren; terwijl ieder dezer inlanders voorzien moet zijn van een

eenen langen puntigen stok, welks gebruik men nader zal leeren kennen.

De kommandant van het detachement moet, bij den ingang van bosschen, gehuchten en bergen, aan zijne vóór- en zij-hoeden gelasten, om zich nimmer meer dan 100 à 150 schreden van den hoofdtroep te verwijderen, tevens de onder-officieren en manschappen ten sterkste aanbevelende, dat zij hunne oogen en attentie niet alleen regts en links naar het bosch moeten rigten, maar ook vooral in de groote zwaar opgewassen boomen moeten vestigen; daar eenige dezer in oorlog zijnde volkeren, voornamelijk die der Molukssche eilanden en de Bantamsche muitelingen, wier grootst gedeelte van schietgeweren voorzien is, de gewoonte hebben, om zich in zoodanige boomen te verschuilen, ten einde hunnen verwacht wordenden of aanrukkenden vijand uit dezelve te verrassen en te benadeelen. Om nu niet ligt in dezelve gezien

zien of ontdekt te kunnen worden, behangen en omwikkelen zij het geheele ligchaam met boommos of bladeren; zoodat men hen niet anders dan door eenige ligchaams-bewegingen ontdekken kan. Ten einde deze ontdekking te voorkomen, binden zij hunne schietgeweren (bij voorkeur donderbussen) in de boomen vast, in dier voege, dat zij dezelve naar alle kanten kunnen wenden en aanleggen, en, na hun schot op den aankomenden vijand gelost te hebben, laten zij zich dadelijk uit den boom afzakken, gewoonlijk met achterlating van hun geweer in denzelven, om zoo doende des te spoediger de vlugt te kunnen nemen.

Nadat nu de troepen voorbij getrokken zijn, halen zij hunne wapens weder uit zoodanige boomen voor den dag. Het is derhalve noodzakelijk, om, wanneer men eenige beweging in die boomen ontwaart, dadelijk in dezelve te doen vuren, en wel te laten nazien, of er ook men-

menschen en wapens in verborgen mogten zijn (*). Ingeval er een schot uit de boomen mogt vallen, laat men er het geweer oogenblikkelijk uithalen.

Wanneer een detachement, in oproerige of in oorlog zijnde landen, bosschen, gehuchten en bergen, waar men zeldzaam andere dan zeer smalle wegen en voetpaden heeft, moet doortrekken, en men derhalve verpligt is, om de troepen op een gelid te doen marcheren, zoo moet de kommandant bijzonder zorg dragen, dat de manschappen zoo digt mogelijk op-

(*) Dewijl de soldaat, in dergelijke omstandigheden en bijzonder in zoodanige landen, meer dan de gewone voorzigtigheid betoonen en altoos gaarne schieten wil, zoo schoot een soldaat van des schrijvers voorhoede in het Bantamsche gebergte, op eene ontdekte beweging, in eenen boom, waarin zich echter, in plaats van eenen muiteling, eenige groote slingerapen (loutons) bevonden. Een derzelve viel er dood uit.

opgesloten blijven, en dat de eene helft van het detachement de geweren hoog in den regterarm, met de tromp buitenwaarts, en de andere helft in den linkerarm, ook met de tromp buitenwaarts, dragen; doch wanneer men met twee gelederen kan marcheren, zoo moet het eerste gelid de geweren in den linkerarm, en het tweede dezelve in den regter dragen, en den haan altijd gespannen houden, ten einde ieder oogenblik op beide zijden, onder het marcheren te kunnen vuren. Bijaldien zich nu de muitelingen in zoodanig bosch, gehucht of berg verscholen mogten hebben, ten einde een klein detachement onverwachts van alle kanten te overvallen, zoo maakt men voor eenige oogenblikken halt, en formeert met den meesten spoed, indien het detachement op een gelid mogt marcheren dadelijk twee gelederen, latende verwolgens het tweede regts omkeert maken, alsmede de twee regter- en linkerrotten regtsom, zoodat men

men op alle zijden front heeft. Zoo doet elk peloton op zich zelve, en wanneer de weg het toelaat, om met twee gelederen te marcheren, formeert men sectiën, en laat de tweede sectie regtsomkeert, en de twee regter- en linkerrotten links en regtsom maken.

De kommandant van de troepen, even als die van iedere kompagnie of detachement, plaatst zich bij dergelijke overrompelingen in het midden of op eenen der beide vleugels, waar zich de vijand het sterkste vertoont, en kommandeert dadelijk het twee gelederen vuur, en wanneer nu de manschappen goed gesloten zijn en blijven, en het vuur, koelbloedig en spoedig ten uitvoer brengen, zoo kan een detachement van vijftig Europesche manschappen, duizend, en eene kompagnie van honderd brave Nederlandsche soldaten, drie duizend en meer lafhartige, domme en ongeoefende muitelingen, in deze gewesten, niet alleen tegenstand bie-

den, maar zelfs, met veel verlies op de vlugt jagen, hetwelk de schrijver bij ondervinding weet, en onderscheidene malen volkomen bewezen heeft. Het is dus, bij alle zoodanige gelegenheden, wanneer de muitelingen in de woestijnen moeten worden opgezocht of achtervolgd, van het hoogste belang, om, indien het eenigzins mogelijk is, de troepen altijd in twee gelederen te doen marcheren, en dezelve vooral digt opgesloten te houden.

Wanneer de muitelingen, die over het algemeen te laaghartig en te vreesachtig zijn (inzonderheid bij den nacht) om hunne legerplaatsen, op eenen behoorlijken afstand, door wachten of voorposten te laten bewaken, zich in een bosch of gehucht verzameld hebben, hetzij om zich daarin te verschansen en te verdedigen, of wel de schuilplaatsen hunner vrouwen en kinderen te bewaken, zoo bedienen zij zich van de navolgende listen. In plaats van menschen of schildwachten

zelfs, met veel verlies
, hetwelk de schrijver b
ent, en onderscheidene m
bewezen heeft. Het is d
ige gelegenheden, wanne
in de woestijnen moete
ht of achtervolgd, van h
om, indien het eenigzi
troepen altijd in twee g
marcheren, en dezel
sloten te houden.

muitelingen, die ove
laaghartig en te vrees
nderheid *bij den nacht*)
atsen, op eenen behoor
or wachten of voorposten
, zich in een bosch o
l hebben, hetzij om zic
ansen en te verdedigen
uilplaatsen hunner vrou
n te bewaken, zoo b
van de navolgende listen
menschen of schildwach
te

Pl. 1 Bladz. 21.

Fig. 1

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ten te nemen, bezigen zij het volgende middel. Zij nemen een aantal stukken van de dikste bamboezen van twee à drie voeten lang, die zij tot op de helft open splijten, en vervolgens op den grond in het lange gras vast maken; daarna spannen zij het opengespletene gedeelte, met een dwars houtje van een halven voet lang, zeer omzigtig uit, en na vervolgens aan hetzelve eene lijn van dun gespleten riet of touwwerk van gesponnen gras ter lengte van veertig à vijftig voeten gebonden te hebben, wordt het uiteinde dezer lijn door een klein paaltje op den grond uitgespannen, gelijk in nevensstaande figuur I wordt aangewezen.

Indiervoege plaatsen zij deze lijnen op den afstand van een vierde uurs rondom hunne leger- of schuilplaats, op alle zoodanige wegen en voetpaden, van waar zij hunnen vijand te wachten hebben.

Wanneer men hen alzoo, bij dag of nacht, onverwachts wil opzoeken en aanvallen,

zoo stoot men ongemerkt tegen deze, veelal door het lange gras bedekte, onzigtbare of onkenbare, uitgespannen lijn, waardoor het dwars houtje tusschen het bamboes wegspringt, de gespleten holle deelen tegen elkanderen slaan, en zulk eenen harden slag veroorzaken, als van een geweer of pistoolschot, hetwelk hun de aankomst van den vijand verwittigt. Dit zijn alzoo hunne voorposten, welke zij in de maleische taal Tjagamalam (nachtwakers of verklikkers) noemen. (*)

De muitelingen, voornamelijk in de Moluksche eilanden, bedienen zich ook van de volgende list, wanneer zij, namelijk, in bosschen en bergen gevlugt zijn en door hunnen vijand opgezocht en achtervolgd worden, zoo spannen zij op alle die wegen

(*) Het gebeurt dikwijls, dat bij nacht de wilde zwijnen en herten tegen deze lijnen stooten, en ze doen los springen, waardoor alsdan een valsch alarm veroorzaakt wordt.

gen en voetpaden, van waar zij den vijand te wachten hebben, eene dwarslijn van gespleten riet of gedraaid gras, ter lengte van 100 tot 200 voeten; vervolgens plaatsen of verschuilen zich tien à twintig hunner, voorzien van schietgeweren, aan het eene of andere einde dezer gespannen lijn in het lange gras (allings allings) zoodanig, dat zij geheel onzigtbaar zijn. Wanneer nu de troepen op de hoogte dezer onmerkbaar uitgespannen lijn aankomen, en onmisbaar tegen dezelve stooten, hetwelk eene sterke schudding aan de geheele lijn veroorzaakt, zoo schieten zij gezamenlijk in de rigting dezer lijn, en het kan derhalve niet missen, of zij treffen eenige der voorbij marcherende troepen, zonder dezelve te zien of zelfs van hen gezien te worden. (*)

Na

(*) Op deze wijze zijn op Haroeko, een der Molukscbe eilanden, twee man gedood en vijf gewond, den 4 November 1817.

Na hun schot te hebben gedaan, nemen zij dadelijk de vlugt in het bosch, zonder dat men in staat is, hen te achtervolgen of te benadeelen; alleenlijk hun een aantal onzekere geweerschoten in de wildernis achterna kunnende geven. Deze lijn wordt, volgens nevensstaande figuur II, gespannen, en de Inlanders noemen dezelve Koes-Koesje.

Dezelfde natien op de Moluksche eilanden bedienen zich in hunne oorlogen, wanneer zij door hunnen vijand in de bosschen en het gebergte achtervolgd worden, veelal van de volgende verraderlijke listen. Zij plaatsen op al zulke wegen en voetpaden, waar zij hunnen vijand zouden kunnen wachten, lange dunne buigbare kromgespannen boompjes of dikke groene bamboezen, die zij, volgens nevensstaande figuur III, ter zijde van de wegen en voetpaden in het lange gras zoodanig weten uittespannen, dat al die genen, welke de daaraan vastgemaakte lijn maar ter naauwer-

gedaan, nemen
t bosch, zon-
en te achter-
alleenlijk hun
choten in de
geven. Deze
nde figuur II,
emen dezelve

oluksche ei-
ne oorlogen,
ijand in de
rvolgd wor-
erraderlijke
e wegen en
jand zouden
ne buigbare
likke groene
vensstaande
gen en voet-
nig weten
, welke de
r ter naau-
wer-

Pl. 2. Blatz. 24.

Fig. 2.

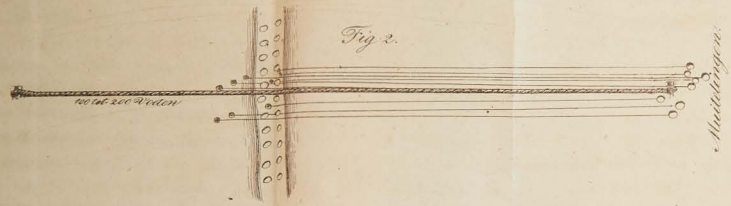

Fig. 3.

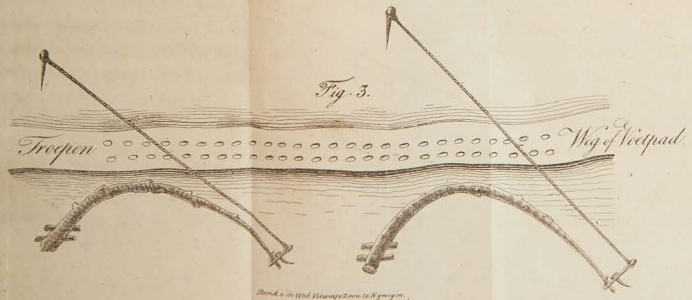

Bond. in de Wed. Weduwe Zoon te Nymegen.

wernood aanraken, verzekerd kunnen zijn, dat hunne beenen aan stukken geslagen worden. Zij worden door de inboorlingen Petja-Kakies, (beenbrekers) genoemd.

De Tithoreze, Ternataansche en Alfoeresche natien, vangen op dezelfde wijze de herten en wilde zwijnen; daar zij deze kromgesponnen houten of scherp gesneden bamboezen in de bosschen op de wegen of voetpaden spannen, die deze dieren in groote menigte gewoon zijn in te slaan, om bij nacht uit de rivier of aan zee te gaan drinken. Des morgens vindt men deze dieren met gebrokene beenen liggen, waarna men ze verder dood slaat.

Ook maken de Molukksche volkeren zeer veel gebruik van nadeelige hinderlagen voor hunnen achtervolgenden vijand. Zij vervaardigen, namelijk, op de wegen en voetpaden, zeer listiglijk eene soort van wolfskuilen, welke van binnen met zeer scherpe vergiftige bamboezen-pennen beplant zijn. Dezelve

kunnen ons echter weinig schade of hinder toebrengen, wanneer slechts de kommanderende officier van een detachement, in zoodanige oproerige landen, aan zijne voorhoede en zij-patrouilles, de voorzorg doe nemen, om namelijk, gelijk hier voren gezegd is, bij dezelve twee of drie inwoners uit die landstreken te plaatsen, welke met alle de wegen en voetpaden, alsmede met de listen hunner landgenooten zeer goed bekend zijn. Deze, elk voorzien van eenen puntigen stok of piek, moeten altijd op eenen kleinen afstand voor de troepen marcheren, en zijn derhalve, uit eigene vrees, verpligt, om bij iederen voetstap, dien zij avanceren, den weg of grond met hunne stokken te onderzoeken, door welken maatregel deze gevaarlijke kuilen zeer ligt ontdekt kunnen worden.

Deze kuilen worden op onderscheidene wijzen, naar de gesteldheid der wegen en voetpaden, gemaakt, groot en klein, rond,

rond, vierkant en langwerpig. Zij, die er invallen, zijn onherstelbaar verloren; (*) dewijl door de zeer puntige pennen van half gebrande bamboezen, van 2 à 3 voeten lang, welke zij er in plaatsen, de wonden ongeneeslijk zijn.

Deze kuilen zijn gewoonlijk 4 à 5 voeten diep. De pennen worden digt naast elkander in dezelve geplaatst, vervolgens bedekt met dunne, van gras gevlochtene, matten pisang boombladeren, en eindelijk overstrooid met losse zandaarde of kleine boombladeren, naar de gesteldheid van den weg of het voetpad; zoodat alles hierdoor volstrekt onzigtbaar wordt. Zij maken deze kuilen niet alleen op de wegen en voetpaden, waar de

(*) Voor dat de schrijver met deze list bekend was, heeft een zijner onderhebbende soldaten, HOFMAN genaamd, op het eiland Sapperoia den 11 November 1817 in eene zoodanigen wolfskuil zijn graf gevonden.

de vijand hen overrompelen kan, maar ook rondom hunne verschansingen (bentings kerken, moskeën), en voor den ingang hunner huizen (roemas). Deze kuilen worden volgens nevensstaande figuur IV gemaakt.

Ook planten deze, in oorlog zijnde, volkeren op de wegen en voetpaden, even als rondom hunne bentings kerken en huizen, eene soort van voetangels, welke desgelijks van half gebrande of gewone bamboezen gemaakt worden, een voet lang en een duim breed, en zeer puntig aan beide zijden zijn. Zij plaatsen dezelve een halven voet diep in, en een halven voet boven den grond. Wijders bedienen zij zich nog van eene andere soort van nadeelige voetangels, bestaande uit vijf smalle stukjes bamboezen, à zes duimen lang en een halven duim breed, welke zoodanig in elkander gewerkt zijn, dat dezelve tien scherpe punten uitmaken, waarvan er altijd, bij het op den grond werpen, drie punten boven blijven staan. Deze driehoekige voetangels dragen

de

Pl. 3. Bladz. 28.

Fig. 4.

de muit
om, w
achterv
de weg
einde l
lijks te
ze bei
Europe
merkba
ken, z
ze inla
geene
uiterste

(*) D
onder
Sappero
hunne v
den zic
en hier
en te
der hu

PERPUSTAKAAN NASIONAL

de muitelingen vooral in den oorlog mede, om, wanneer zij door den vijand te spoedig achtervolgd mogten worden, dezelve op de wegen en voetpaden te strooijen, ten einde hem, in zijne achtervolging, grootelijks te belemmeren. — Ofschoon nu deze beide soorten van voetangels aan onze Europesche troepen geen groot nadeel of merkbare verhindering kunnen veroorzaken, zoo veel te meer zijn dezelve voor onze inlandsche soldaten en hulptroepen, die geene schoenen of laarzen dragen, (*) ten uiterste gevaarlijk.

De

(*) De inlandsche soldaten, die de schrijver onder zijne orders in den oorlog op het eiland Sapperoia bij zich had, bleven, uit vrees voor hunne voeten, allen achter. Eenigen van hen hielden zich bezig, met de in den grond geplaatste en hier en daar gestrooide voetangels op te zoeken en te verbranden, terwijl anderen planken onder hunne voeten bonden, waaruit ligtelijk opgemaakt

De kommandanten van de detachementen in oproerige landen, behooren almede, vóór het overtrekken van kleine rivieren of moerassige slooten, over welke men somwijlen bruggen geslagen vindt, met de grootste omzigtigheid te werk te gaan, en alles vooraf van nabij onderzoeken; daar toch deze volkeren, bijzonderlijk die in de Bantamsche binnenlanden, zoodanige bedriegelijke bruggen weten te vervaardigen, dat zij ons het grootste nadeel kunnen veroorzaken. Zij nemen, namelijk, een aantal zeer scherp gepunte bamboezen, in de gedaante van pieken, die zij, in het water of in moerassige slooten, op zulk eene behendige wijze weten te plaatsen, dat die scherpe punten niet gezien kunnen worden; vervolgens leggen of bedekken zij dezelve, het zij met ee-

---

maakt kan worden, dat hunne dienst van gering nut is. Ook hebben verscheidene Europesche manschappen, even als de schrijver zelf, door deze voetangels, ligte wonden aan de voeten bekomen.

eenen van bamboes dun en los gevlochten rooster, of met andere struiken en boomtakken, zoo dat al die genen, welke over deze schijnbare (figurative) bruggen willen gaan, in die puntige pieken vallen en doodelijke wonden bekomen.

Hun doel echter is niet alleen, het onheil van eenige weinige manschappen, die daardoor gewond zouden kunnen worden, te berokkenen; maar hoofdzakelijk bestaat hetzelve hierin, om nu te gemakkelijker, daar zij zich steeds in de nabijheid dier looslijk zamengestelde bruggen verschuild houden, van de algemeene verwarring partij te trekken, en het detachement te overrompelen en af te maken, gelijk de ervaring van vroegere jaren meer dan eenmaal bevestigd heeft.

Niet minder oplettend moeten de kommandanten van detachementen, in zoodanige oproerige landen, zijn, bij het doorwaden van kleine ondiepe rivieren en moerassige wegen, die naar de campons (dorpen) gelei-

leiden; dewijl de muitelingen ook hier op de fijnste en doorslepenste listen afgerigt zijn, om den hen vervolgenden of verspiedenden vijand den pas af te snijden of merkelijk verlies toetebrengen, door in zoodanige doortogten zeer puntige onzigtbare bamboezen pieken of voetangels te plaatsen. Hierom is men verpligt, tot voorkoming van nadeelige verhinderingen, zoodanige schijnbaar goede wegen, die men zou moeten nemen, alvorens naauwkeurig te laten onderzoeken, of zich van eenen anderen ongewonen over- en ingang tot het campon te bedienen.

Ook behoort die voorzigtigheidsmaatregel van de kommanderende officieren, in oproerige landen, wel in acht genomen te worden, dat ze, namelijk, aan hunne onderhebbende troepen ten strengste gelasten, en volstrekt gebieden, om nimmer eenige de minste gekookte of ongekookte spijzen en dranken, zelfs geen drinkwater, hetwelk somwijlen in de, door de muitelingen ver-

la-

latene campons, legerplaatsen of huizen mogten vinden, te gebruiken; dewijl dit eene hunner verraderlijkste en lafhartigste listen is, om hunnen vijand, op onderscheidene wijzen en door verschillende middelen, te vergiftigen. De troepen moeten derhalve, zooveel mogelijk, bij zulke expeditien, van het benoodigde voedsel voorzien worden, en zich overal van het stroomend drinkwater bedienen. Men heeft niet alleen vele voorbeelden gehad, dat de muitelingen, in de Javasche binnen- en bovenlanden, potten met gekookte rijst en dranken, die met rottenkruid gemengd waren, in hunne verlatene plaatsen, op eene listige wijze aan de troepen achter lieten, maar zij hebben zelfs in vroegere jaren, uit wraakzucht, eenige doode karbouwen (buffelossen) met rottenkruid opgevuld, en dezelve vervolgens aan de boorden van zoodanige afstroomende rivieren en beken vast gemaakt, uit welke zij wisten dat de Europesche troepen hun kook- en drinkwater benoodigd waren, ten einde hen

daarmede te vergiftigen. Zulks is dan ook van dat gevolg geweest, dat niet alleen eenige Europesche militaire ambtenaren en ingezetenen, maar ook velen van hunne eigene natie, aan wien deze moorddadige list onbekend was gebleven, daardoor omgekomen zijn.

Met even zoo veel zorg en voorzigtigheid moeten de kommandanten van detachementen in oproerige landen, waken, om, wanneer zij verpligt zijn, gedurende den nacht of ook bij dag, in het open veld of in bosschen, te bivouaqueren, nimmer eenige inlandsche menschen uit de naast bijgelegene dessas (dorpen), welke voor het uiterlijke niet onder de oproerige negerijën gerekend kunnen worden, te vertrouwen of ze in de legerplaats toe te laten; dewijl zoodanige inwoners, onder den schijn van diepe gehoorzaamheid en verknochtheid aan het gouvernement, bij de kommandanten van de detachementen komen, ten einde hunne gewone dienstvaardigheid aan te bieden,

den, hetzij om gekookt eten (rijst) aan de troepen te mogen brengen, hetzij om behulpzaam te zijn in het koken daarvan, of in het halen van hout en water, gelijk zulks in vredestijden altijd hun vast gebruik is.

De ondervinding van vroegere jaren heeft geleerd, dat, in de Bantamsche binnenlanden, een geheel detachement Europesche soldaten en officieren, door deze listige wijze van dienstbetoon, met slaapverwekkende kruiden of rottenkruid in het eten en drinken te doen, is vermoord geworden; weshalve het zeer raadzaam is, dat men overal in deze gewesten, zelfs in vredestijd, en zoo veel te meer nog, wanneer het land in oproer en op wraak bedacht is, al zulke dienstbetooningen der inlanders van de hand wijze, en de spijs altijd door de Europeërs zelven gekookt, en het benoodigde water daartoe aangehaald worde. Men behoort zelfs zich van de zuiverheid der ongekookte levensmiddelen, die men verpligt is van hen te koopen, te verzekeren,

en zich zeer behoedzaam van dezelven te bedienen. Ja, de klapper of kokoosnoten, welke de inwoners gemeenlijk aanbrengen, hetzij om te verkoopen hetzij om ten geschenke aan te bieden, moeten, voorzigtigheidshalve, in tegenwoordigheid van de onderofficieren en soldaten worden opengehakt; dewijl zij deze, voor ons, bijzonder wegens derzelver koelen drank, zoo aangename vrucht ook tot hunne verraderlijke listen weten aantewenden, door, onder het open hakken derzelve, hetwelk wij niet wel zelve kunnen doen, met eene groote behendigheid, fijn gestooten rottenkruid er in te strooijen, van welke kwade praktijk de ondervinding almede voorbeelden heeft opgeleverd.

Wanneer de kommanderende officieren zich in oproerige landen of in de nabijheid van dezelve bevinden, en gedurende den nacht verpligt zijn, in het veld of in de bosschen te blijven camperen, en zelfs, wanneer zij in het vaste vertrouwen mogten verkeeren, dat de inwoners der omliggende des-

dessas met de vredelievendste gezindheden bezield waren, moeten zij er wel degelijk op bedacht zijn, om niet slechts te doen in acht nemen al het gene hier boven aangaande de voorzigtigheid bij het eten en drinken gezegd is, maar ook eene bijzondere voorzorg te nemen, dat geen hunner onderhebbende manschappen zich gedurende den nacht met inlandsche vrouwlieden, bijzonder met (tanthakers) reizende danseresse in late; daar ook deze, tot het beter slagen in de moordzuchtige oogmerken, door de hoofden der muitelingen omgekocht worden, om zich op eene behendige wijze de eene na de andere in het bivouak den manschappen aan te bieden, op eene bedekte wijze slaapverwekkende of sterke dranken uit te deelen, waardoor deze ongelukkig bedrogenen in een diepen slaap of gevoellooze duizeligheid vervallen moeten, en daarna door de laaghartige muitelingen overrompeld en afgemaakt worden. Op deze wijze wer-

den in het jaar 1806, in de Cheribonsche bovenlanden, (distrikt Coeninggang) een onder officier met veertien kavalleristen in de armen van zoodanige omgekochte vrouwlieden, vermoord.

ALGEMEENE BEHOEDZAAMHEID.

De ondervinding heeft meer dan eens genoegzaam geleerd, dat het in deze gewesten van het hoogste belang is, dat de kommandanten van detachementen, welke ter opzoeking en vernieling van de verzamelde muitelingen uitgezonden worden, hunne troepen nimmer met kleine gedeelten uit elkanderen laten gaan, hetzij om den vijand in de Campons op te sporen, hetzij om denzelven, met eenige kleine detachementen te doen omsingelen; daar zoodanige gebrokkelde verdeelingen meest altijd zeer nadeelige gevolgen na zich slepen. Hiervan zijn ons niet alleen uit vroegere tijden vele noodlottige voorbeelden bekend, maar wij hebben

ben nog in den jare 1817, in de residentie Cheribon, er de rampzalige gevolgen van gezien, ja zelfs, dien ten gevolge, het verlies van eenige brave officieren, onder anderen kapitein KALLEMBERG en 1e. luitenant VON HOOREN, benevens vijf en veertig Europesche manschappen moeten betreuren; daar zij niet zoo zeer voor de overmagt der muitelingen moesten zwichten, maar alleen ten gevolge van hunne onderlinge verdeeldheden, doellooze splitsingen en daaruit ontstane retraite er het leven bij inschieten moesten. Even zoo werden, door verkeerde maatregelen te nemen, de majoor BEEKES, met deszelfs onderhebbende expeditie van elf officieren en drie honderd vijf en vijftig onderofficieren en manschappen, (alle Europeaanen van land- en zeemagt) in hetzelfde jaar 1817, op het eiland Sapperoia in de Molukkes, op eene schandelijke wijze, door de muitelingen aangetast en vernield. Alzoo is het raadzaam, ook de kleinste magt,

die een kommanderende officier in deze gewesten bij zich mogt hebben, zoo veel mogelijk bij elkanderen te houden, en daarmede te ondernemen, wat omstandigheden en pligt vorderen, waardoor zekerlijk het verlies minder en de gevolgen voordeeliger zullen zijn. Bijaldien het echter noodzakelijk is, de muitelingen in de bosschen of campons, door een klein detachement op te laten zoeken of uit te lokken, zoo moet elk detachement nooit minder dan 40 à 50 manschappen, met een' officier of goed onderofficier, sterk zijn, en moet hetzelve stiptelijk worden aanbevolen, om, in welke omstandigheden hetzelve ook mogt komen, altijd bij elkander gesloten te blijven, ten einde, wanneer de overmagt van den vijand te sterk op hen mogt invallen, zich alsdan overeenkomstig het op bladz. 17 voorgeschrevene te gedragen, en zich langzaam opeengesloten, en verdedigenderwijze, naar de hoofdtroep, welke intusschen de voor-

voordeeligste posten en toegangen van de campons of bosschen bezet heeft, terug te trekken. Van welk eene sterkte eene bende muitelingen, die een detachement Europesche troepen zoude willen aanvallen, ook moge wezen, zoo is de overwinning ontwijfelbaar en altoos aan onze zijde, wanneer slechts de kommanderende officier de noodige bedaardheid en koelbloedigheid aan den dag legt, en zorg draagt, om zijn detachement, hoe klein hetzelve ook zijn moge, altijd gesloten te houden, en, indien het veld zulks eenigzins toelaat, op den vijand aan te marcheren, met het vuren, hetwelk, te vroegtijdig gedaan, altijd nutteloos en nadeelig is, zoo lang wachtende, tot dat men den vijand op den afstand van 40 à 50 schreden genaderd is; dewijl de ervaring door vele voorbeelden volkomen bewezen heeft, dat onze onverschrokken aanmarsch de vrees dezer natiën driewerf doet verdubbelen, maar onze stilstaande, zijdelingsche

of achterwaartsche bewegingen aan die domme volkeren tot eene niet geringe aanmoediging en uitlokking verstrekken. Wanneer echter de landstreek ons volstrekt mogt beletten, om op de vijanden aan te marcheren, en men verpligt is, op de plaats te blijven staan, zoodat zij, volgens gewoonte, met hun woest en schrikbarend geschreeuw van *houra*, de priesters en voorvechters aan het hoofd, op ons aankomen, zoo is het, ongetwijfeld, het voordeeligste, om met het vuren zoo lang te wachten, tot dat zij op den afstand van 25 à 30 schreden genaderd zijn, ten einde hen met onmisbare schoten te kunnen ontvangen, en hen tevens bij de vlugt zoo veel te meer te benadeelen.

Het voordeeligste vuur, hetwelk een detachement in dergelijke omstandigheden kan emploijeren, is het battailjons gelederen vuur; uit hoofde dat men zich van hetzelve, zoo wel in den marsch als stilstaande, bedienen, en den vijand met geveld geweer

en

en gespannen haan aanvallen of afwachten kan. Op bovengezegden afstand genaderd zijnde, laat men het tweede gelid vuren; terwijl het eerste, het geweer geveld houdende, zoodra het tweede gelid weder geladen en geveld heeft, vuur geeft, en in dier voege op de plaats stil staande blijft continueren. In den marsch, moet men, zoodra het tweede gelid gevuurd en dadelijk het geweer weder geveld heeft, door blijven marcheren, en op den vijand aangestooten zijnde, geeft het eerste gelid vuur, vooral goed gesloten blijvende; moetende men verder naar omstandigheden te werk gaan. Dan zoodra de muitelingen op de vlugt en onze geweren herladen zijn, geeft men hen eenige pelotonsvuren achter na. Het is op deze wijze, dat men zich, op grond der ervaring, kan verzekerd houden, dat zoo eene bende muitelingen, welke zonder orde, en altijd met buitengewone vrees voor den Europeschen krijgsman vervuld is, ten al-

allen tijde met groot verlies op de vlugt gejaagd kan worden.

De muitelingen op Java gebruiken veelal, wanneer zij vlugten, de list, om onze troepen in de moerassige rijstvelden (savas) te lokken, welke voor ons dan ook zeer gevaarlijk zijn. (*) Men moet hen derhalve nimmer in dezelve achtervolgen, maar in tegendeel alles aanwenden, om hen zelven, bij alle gelegenheden, op het vlakke veld uit te lokken, ten einde hen op eenen kleinen afstand te kunnen naderen en alzoo te benadeelen, enz.

Het is in deze gewesten eene van de noodzakelijkste en nuttigste verpligtingen, dat de kommandanten van troepen, welke tegen

---

(*) Hiervan ondervond de schrijver zelf de nadeeligste gevolgen den 8 Augustus 1818, in de residentie Cheribon, toen hem deze listen nog onbekend waren.

gen de oproerige volkeren strijden, aan hunne onderhebbende manschappen ten sterkste aanbevelen, om nimmer hunne geweren op den vijand afteschieten, zonder volkomen verzekerd te zijn, een derzelven te zullen raken; dewijl door het misschieten van den Europeaan aan de Indische natiën, in het algemeen, eene buitengewone stoutmoedigheid ingeboezemd wordt, waardoor men, bij de meerderheid van hun aantal zeer ligt overweldigd zoude kunnen worden. Voornamelijk moet aan de onder-officieren en soldaten bevolen worden, dat zij, bij den aanval der muitelingen, het eerst algemeen vuur maken op de vooruitkomende dansende (tanthakende) voorvechters, en de onder parapluïen gaande priesters en hoofdaanvoerders, dewijl zij het, van wege hunne verregaande bijgeloovigheid, voor zeker houden, dat, wanneer hunne geheiligde voorvechtende priesters gedood zijn, hun ondernomen aanval geheel mislukt is, en zij dan ook dadelijk

lijk de vlugt nemen. Echter brengt hunne bijgeloovigheid ook stellig mede, dat, wanneer zij tegen de Europesche troepen vechten, zij ook verpligt zijn, vooral den kommandant (capala-prang) en alle de zich daarbij bevindende officieren het eerst te dooden; daar zij alsdan ook hunne overwinning voor beslist houden. (*)

Het is dus niet alleen om deze reden, dat ieder officier, een detachement kommanderende, in deze gewesten, verpligt is, in alle zoodanige omstandigheden aan het hoofd zijner troepen te marcheren; maar, dewijl de officieren slechts met een degen of sabel gewapend zijn, is het ook hoogst nuttig en noodzakelijk, dat ieder officier, die ter vernieling van muitelingen uitgezonden wordt, van

(*) Dit stelsel van bijgeloovigheid is wel niet zoo geheel ondoelmatig, maar de uitvoering is bij hen onmogelijk en bij ons daarentegen gemakkelijk.

van een of twee goede pistolen voorzien zij, ten einde hunnen persoon, ingeval van nood, op den afstand van eene piek of lans te kunnen verdedigen en redden, waarvan de schrijver, twee malen het nut heeft ondervonden, hebbende hij niet alleen door pistoolschoten, maar vooral wegens de buitengewone vrees en afkeer, welke deze natiën in het algemeen voor dat wapen hebben, twee malen zijn leven gered. (*).

Het is alzoo op grond van de ondervinding, welke zulks ontegensprekelijk geleerd en bewezen heeft, dat het vroegtijdig schieten

(*) Zijnde de eene keer bij de affaire van 8 Augustus 1818, in de residentie Cheribon, toen een twintigtal muitelingen, allen met pieken gewapend, hem op den afstand van 15 à 20 schreden genaderd waren, die echter vermand van schrik voor zijne beide pistolen, welke hij slechts dreigende op hen aanleide, niet alleen niet nader durfden komen, maar ijlings terug deinsden.

ten en doelloos misschieten, even zoo als achterwaartsche bewegingen, in het gezigt van de muitelingen, gelijk op bladz. 41 en 42 gezegd is, voor ons, in de Indische oorlogen, de gevaarlijkste en noodlottigste gevolgen kunnen na zich slepen; terwijl alle overige listen en hinderlagen, waarmede deze natiën ons mogten willen of kunnen benadeelen, door maatregelen van voorzigtigheid, uit den weg geruimd kunnen worden.

Het is raadzaam, wanneer de kommanderende officier, in een oproerig land, voorzien is van kundige en getrouwe wegwijzers en van de verzamelplaats der muitelingen stellig is onderrigt en verzekerd, hen gedurende den nacht, in hunne schuilplaatsen of bentings, aantevallen of te overrompelen; nadien deze volkeren, in het algemeen, voor de duisternis van den nacht eene buitengewone kinderachtige of wel bijgeloovige vrees koesteren, en derhalve tot alle tegenweer ongeschikt zijn.

NOODZAKELIJKE VERDEDIGING TEGEN DE MUITELINGEN.

De verregaande onbeschaafdheid der meeste Indische volkeren en hunne, daaruit ontstaande, wraakzucht tegen den Europeschen krijgsman, is oorzaak, dat in derzelver oorlogen tegen ons, hoegenaamd geene krijgsgevangenschap bekend is, en al de genen, die hun in handen vallen, niet alleen ontwijfelbaar het leven verliezen, maar zelfs eenen afgrijsselijken marteldood te wachten hebben, welke op onderscheidene wijzen ten uitvoer gebragt wordt.

Hunnen vijand maken zij met duizende piekstéken, parangs- en klewangs-hakken af, terwijl zij, ter oorzake van hun dom en hatelijk bijgeloof, de afschuwelijke gewoonte hebben, om hunne gansche wapenrusting met 's vijands bloed, wanneer zij het magtig kunnen worden, te bestrijken,

ten einde dezelve daarmede tot de verdere overwinning te versterken en in te zegenen, en daarna zich niet te vreden stellen, met den gemartelden krijgsman het hoofd (officier of soldaat) afteslaan, en, volgens hun algemeen gebruik, op pieken te plaatsen, maar zij hakken zelfs het ligchaam in verscheidene stukken, waarvan ieder (voornamelijk de voorvechters) een arm, been of dij op de pieken steken, om hunne domme laaghartige medemuitelingen alzoo aantemoedigen, en tevens om hunnen vijand, op eenen kleinen afstand van hen verwijderd, spottend en scheldend, daarmede te toonen, dat zij dappere overwinnaars zijn geweest. Hiervan is de schrijver, in de Molukkse eilanden, en residentie Cheribon, onderscheidene malen, tot zijne smartelijkste grieving en grootste verbittering, ooggetuige geweest, en deze afgrijsselijke handelwijze gaf aanleiding, dat de schrijver, in de affaire van 8 Augustus 1818, vier hunner in onze han-

handen gevallene voorvechtende muitelingen, ter beteugeling hunner gewone wraakzucht, dadelijk heeft laten dood schieten, in plaats van dezelve, naar onze Indische gewoonte, als gevangenen, tot bekoming van tuchtiging, aan de civiele autoriteiten overteleveren. Dit schijnt dan ook eenen gunstigen en vreesaanjagenden invloed op de verzamelde oproerige benden gehad te hebben; daar zij geene verdere aanvallen, gelijk zij dien dag gedaan hadden, meer durfden ondernemen, alles blijkens het officiële rapport, 9 Augustus 1818 ingediend. Alzoo het uit bovengezegde wreedaardige wraakoefeningen der Indische volkeren genoegzaam optemaken is, dat onze gewone Europesche militaire dapperheid, in deze gewesten ontoereikende is, en dewijl nu den officier even goed als den soldaat, zoodanige onmenschelijke marteling in den oorlog te wachten staat, zoo wordt hierdoor natuurlijk onze dapperheid en voorzigtigheid

tienvoudig verdubbeld (*), en dit is dan ook de reden, dat men, met een gering aantal brave Nederlandsche soldaten, groote benden van laaghartige en wraakzuchtige Oost-

(*) Waarvan tot bijzonder voorbeeld strekken kan de uitmuntende en koelbloedige dapperheid der beide flankeurs J. FRANKER en FONDU, (de eerste een Nederlander, en de andere een Franschman), die, in de affaire van 8 Augustus 1818 (residentie Cheribon), onder des schrijvers order, door de aanvallende muitelingen van het strijdende detachement afgesneden en door een groot aantal vijanden omringd zijnde, echter ruim een half uur lang zich heldhaftig tegen de groote menigte bleven verdedigen. Na hunne dertig patronen alle verschoten, en reeds verscheidene muitelingen daarmede gedood en gewond te hebben, wisten zij zich nog langer, tot behoud van leven en eer, te verdedigen, door het losse, in hunne patroontassen uitgestorte kruid met hunne koperen knoopen, welke zij van hunne montering aftrokken, (in plaats van éénen kogel, twee of drie knoo-

Oost-Indische muitelingen tegenstand bieden en zelfs vernielen kan, zoo als op bladz. 19 gezegd is.

ON-

---

knoopen) op het geweer te laden, en van tijd tot tijd, wanneer de muitelingen met hunne pieken te nabij kwamen, op hen af te schieten of daarmede te bedreigen, tot eindelijk deze braven uit hun levensgevaar verlost werden. Over dit uitmuntend gedrag is rapport ingediend, en ook eenige belooning door Z. E. den heer gouverneur generaal v. d. CAPELLEN daarop gevolgd. Geheel anders was daarentegen het lot van drie andere, met hen mede afgesnedene, flankeurs, die, vermand van schrik, het gebruik van hunne wapens vergeten hadden, en allen in stukken gehouwen werden. Ook de kapitein KALEMBERG en deszelfs sergeant-majoor, in eene vroegere affaire van hunne troepen verlaten en door de muitelingen afgesneden, lieten zich in hunnen degen en sabel vallen, om den marteldood bij deze barbaren te ontgaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ONKUNDE DER MEESTE OOST-INDISCHE VOLKEREN IN HET BEHANDELEN VAN DE EUROPESCHE KRIJGSWAPENEN.

Niettegenstaande aan een groot getal inboorlingen, (somtijds 7 à 8000 man) tot heden toe dagelijks (gedurende twee eeuwen lang, van 1606) afwisselend in onze koloniale land- en zee-dienst, de behandeling van de groote en kleine oorlogswapenen op de Europesche wijze is onderwezen, en men hieruit zoude kunnen en moeten afleiden, dat zich deze onderscheidene natiën, in die reeks van jaren, den wapenhandel, even als de Europeanen, ten nutte zoude hebben gemaakt, zoo is dit echter, tot ons groot voordeel, op verre na het geval niet. De reden hiervan is, waarschijnlijk, in het navolgende gelegen.

Ten eerste, in de algemeen aangeborene vrees dezer natiën voor de onderscheidene schrikwekkende, bulderende en bliksemende oorlogswapenen.

Ten

Ten tweede, in de schaarsche gelegenheid, waarin zij verkeeren, om, wanneer zij al eenige jaren onderrigt geworden zijn, en onze land- en zeedienſten weder verlaten hebben, alsdan zich hunne eigene wapens en ammunitien aanteschaffen, ten einde datgene te onderhouden, hetwelk zij, gedurende vijf of meer dienstjaren, bij ons aangeleerd hebben.

Ten derde, wanneer deze volkeren al eenige Europesche oorlogswapenen in bezit hebben, zijn zij te ongeschikt, om dezelve, naar eisch, in bruikbaren staat te houden; voornamelijk de sloten van de kleine wapens, die zij zeer slecht of geheel niet weten te repareren. Zij zijn volstrekt buiten staat, om de onderscheidene deelen te vernieuwen; zoodat de Europesche wapenen, die zij, door hunne zeeroovérijen of ruilingen verkregen mogten hebben, zeer spoedig in den oorlog buiten staat van gebruik zijn. Wel is waar, de Arabische Moo-

ren en Chinezen, in onze kolonien gevestigd, hebben aan de onderscheidene Indische natiën, zoo als aan de Bornezen, Boeganezen, Sumatranezen, Siammers, de Malakkische en meer andere kustbewoners, de kunst geleerd, om niet alleen schietgeweren (bussen en pistolen) te maken, maar zelfs metalen kanonnen (lilahs) te gieten; dan, wat de inwendige deelen van de geweersloten betreft, deze kunnen zij niet vervaardigen of door reparatie weder tot eenen dienstbaren staat terug brengen, maar hunne sabels en vele andere soorten van scherphakkende en stekende handwapens weten zij alle, door eene goede bewerking en harding van het staal, uitmuntend te vervaardigen.

Eindelijk zoude nog eene voorname oorzaak van hunnen geringen en weinig nadeeligen wapenhandel te vinden zijn, in het zeer slechte buskruid, hetwelk in overvloed door de voornoemde natien gemaakt wordt, waardoor zij, even als

als wegens hunne in bezit hebbende Europesche of eigen gemaakte slechte vuurwapens, volstrekt geen vertrouwen op dezelve kunnen hebben. Uit deze onderscheidene bijgebragte redenen is natuurlijk afteleiden, dat deze volkeren, over het algemeen, zeer trage vorderingen in de behandeling der Europesche krijgskunde gemaakt hebben, en zij zullen waarschijnlijk nog wel twee eeuwen noodig hebben, alvorens, in den wapenhandel, en de wijze van oorlogen, met ons gelijk te staan.

Het is alleen op grond van de ondervinding, dat de schrijver zich van het verregaand onkundige, en voor ons gering benadeelende, ja zelfs belagchelijke gebruik der Europesche wapens door de muitelingen overtuigd heeft. Gewoonlijk beginnen zij, wegens hunne aangeborene kleinhartige inborst, en door het mistrouwen op hunne defecte verwaarloosde wapenen en slechte ammunitien, op eenen al te grooten afstand

(uitgezonderd bij verrassende hinderlagen) op den vijand te vuren; terwijl zij, daarenboven, nog het verkeerde, maar voor ons voordeelige, denkbeeld koesteren, dat, wanneer zij, op eenen bijna onbereikbaren afstand, op den vijand willen vuren, zij alsdan ook verpligt zijn, om hunne wapens, overeenkomstig dien grooten afstand, zoo veel te meer of te zwaarder te laden; weshalve zij hun buitgemaakt of eigen vervaardigd grof geschut, even als alle andere wapens, meest altoos op eene belagchelijke en voor hen zelfs gevaarlijke wijze overladen, zoodanig, dat zij dezelve, hetzij met goede Europesche ammunitiën of met hun eigen gemaakt slecht kruid, in plaats van eenen, twee of drie kogels, of bij gebrek van dien, met eenige stukken gekapt ijzer, lood, ronde steenen en spijkers, ja zelfs met koperen muntspecien, meer dan half vol laden. Natuurlijk kunnen al zulke overladene wapenen slechts een zeer gering, of wel in

in het geheel geen, nadeel toebrengen, en veroorzaken bovendien dikwijls, door het springen of wegens de hevige stooten, welke zij, bij het vuren daarmede, bekomen, vele ongelukken onder hen zelven, (*) waardoor bij deze volkeren, in plaats van aanmoedigende vorderingen in de Europesche wapenoefening, juist het tegendeel, namelijk, de grootste afkeer en vrees voor dezelve

(*) Zijnde het in de affaire van 8 Augustus 1818, residentie Cheribon, dat de schrijver in de bijzondere gelegenheid is geweest, om het belagchelijke gevolg hunner domme overladene wapens het best te kunnen observeren; toen tachtig voorvechters, waarvan de meeste met oude scheepsdonderbussen en andere Engelsche geweren gewapend waren, op eenen kleinen afstand van hunne verzamelde bende, 1100 man sterk, aanvallenderwijze op des schrijvers onderhebbende detachement (38 man huzaren) vooruit kwamen, en reeds, op den afstand van 6 à 800 schreden, met hunne overladene wapens begonnen te vuren. Bij elk

ve bewerkt wordt. Hierop maken echter de Amboinezen en Boeganezen, die zich van alle overige Oost-Indische natiën, zoo wel door hunne beschaafdheid en nijverheid, als vooral door hunne dapperheid voordeelig onderscheiden, eene belangrijke uitzondering; weshalve deze volken dan ook voor onze koloniale land- en zeedienst zeer geschikt en gezocht zijn, gelijk zij tegen ons als geduchte vijanden bekend staan.

Het is alzoo, ten gevolge van hunne algemeen mingevorderde Europesche wapenoefening, slechte wapens en ongeregelde ammunitiën, dat dit een en ander, in de oor-

---

elk schot, dat zij deden, kon men duidelijk zien, dat zij, door den vreesselijken stoot van de donderbus of van het geweer, achterover op den grond vielen; terwijl al hetgene dat zij op dezelve geladen hadden, huizen hoog over het detachement ging, zoodat geen man of paard door hun geweldig schieten, geraakt werd.

oorlogen tegen deze onderscheidene Indische natiën, ons het grootste voordeel verschaft, en wij met onze kleine sterkte hunne overmagt onfeilbaar moeten bedwingen. Om echter nog meer van hunne ongeschiktheid te profiteren, is het nogtans raadzaam, wanneer men hen aanvalt, hetzij op de vlakte hetzij om eene verschansing (benting) te willen weg nemen, of wanneer zij zelven de aanvallers mogten zijn, dat wij alsdan, zoodra zij de eerste schoten uit hun groot of klein geschut gedaan hebben, met den meest mogelijken spoed (meer dan den gewonen stormmarsch) op hen aanrukken; ten einde hun geen tijd overgelaten worde, om hunne wapens weder te laden, daar zij gewoonlijk 5 of 6 minuten noodig hebben, om hunne stukken en geweren, met hunne ongeprepareerde of ongeregelde ammunitiën, te laden.

De Bantamsche muitelingen bedienen zich ook van houten kanonnen, welke echter meer

tot

tot aanmoediging voor hunne medemuitelingen, dan tot benadeeling van hunnen vijand kunnen strekken.

Deze houten stukken zijn gewoonlijk drie of vier voeten lang en twee voeten dik, van kajate boomen, geboord of uitgebrand, en aan de monding met ijzeren banden belegd. Zij worden gewoonlijk met een half pond slecht eigen gemaakt buskruid, en met een aantal kleine ronde steenen, geladen. Het kanon en affuit wordt te zamen door twee man gedragen. Zoo hadden de muitelingen in de Bantamsche binnenlanden, in het jaar 1819, acht dergelijke stukken bij zich, zonder bij die gelegenheid, immer een schot met dezelve gedaan te hebben. De schrijver heeft onderscheidene proefschoten met zoodanige houten kanonnen gedaan, bestaande de lading in een vierde pond buskruid, oud gewigt, en een half pond ijzeren kogels, welk schot vier honderd schreden ver, in eene waterpasse rigting, op den grond

grond neder viel. Met eene zwaardere lading de proef willende nemen, sprong het stuk. Het nadeel, dat men ons daarmede zoude kunnen of willen toebrengen, is derhalve meer belagchelijk dan wel geducht.

GEWONE WIJZE VAN VERSCHANSINGEN (BENTINGS) AANTELEGGEN.

Wanneer deze in oorlog zijnde volkeren, tegen de Europeanen of tegen eenige inlandsche natie, plaatsen willen verschansen, die voor hen belangrijk zijn, zoo als het verblijf hunner vorsten en regenten, de verzamel- en schuilplaats der vrouwen en kinderen, de bewaarplaats van hunne geroofde goederen, geheiligde begraafplaatsen, enz., dan bestaat hunne gewone wijze van dekking (benting) in afgekapte boomen van verschillende dikte, 15 tot 20 voeten lang, en aan beide zijden puntig gemaakt, digt naast elkander regt op staande te plaatsen,

sen, zoodanig dat dezelve 12 à 15 voet boven den grond uitsteken, en alzoo eene dubbele rij, met eene tusschenruimte van 6 tot 10 voet, vormen (verbeeldende van binnen eenen smallen gang of straat). Den benoodigden omtrek, het zijrond, vierkant of langwerpig bezet hebbende, vullen zij deze dubbele rij palen met zand, aarde of steenen aan, zijnde deze opgevulde wal of borstwering volkomen bestand tegen 18 en 32 ponders scheepsgeschut, welke even min doordringend als een geweerkogel zijn, waarvan onze linieschepen *de Evers*, *Nassouw*, *Prins Frederik* en *Amsterdam* met duizende ponden kruid en kogels, op het eiland Sapperoia en elders, in 1817, vergeefsche proeven genomen hebben; zoodat het gewoonlijk onze bajonetten zijn, welke de overwinning op zoodanige bentings kunnen en moeten behalen. Wanneer de muitelingen grof geschut bezitten, hetwelk veelal het geval is, als zij verschansingen aan-

aanleggen, zoo is hunne gewoonte, vierkante schietgaten te maken, voor welke zij buitenwaarts, van zamengevoegde stukken boomen, zeer dikke en zware valpoorten (op de wijze, als de geschutpoorten op de oorlogschepen) hangen, die zij van binnen kunnen open trekken en laten toevallen; zoodat men bij de aankomst volstrekt niet kan zien, waar zich hun geschut bevindt. Bijaldien zij gebrek aan affuiten hebben, hetwelk meest altijd het geval is, doordien zij weinig of geen vertrouwen op dezelve stellen, als wordende de gewone affuiten, door domme overlading, spoedig verbrijzeld, of de stukken afgeslagen, zoo bedienen zij zich veel liever, in plaats van affuiten, van drie stukken, zeer dikke palen of boomen, welke zij, van binnen, op beide zijden tegen het schietgat met een dwarsboom over dezelve (even als eene galg) plaatsen, hangende zij vervolgens het kanon op de wijze, zoo als figuur V aanduidt, zweven-

de en in evenwigt tusschen deze palen, in zeer sterke van riet (rotting) gevlochtene banden, zoodanig, dat de monding van het stuk slechts het midden van het schietgat kan bereiken. Door deze zwevende en evenwigtige balans, waarin zich het kanon als nu bevindt, zijn zij natuurlijk buiten staat, om eenige eleverende of lagere schoten te doen, kunnende dus niet anders dan in de waterpasse-rigting vuren, en om hunne schoten eenigzins regts of links te kunnen doen, binden zij een touw aan den staart van het stuk, ten einde hetzelve daarmede te dirigeren. Om een zoodanig hangend stuk te laden, zijn zij verpligt, in het schietgat te kruipen. Alsnu willende schieten, wordt de valpoort opengetrokken, en gevuurd hebbende, laten zij dezelve dadelijk weder vallen. Het schot veroorzaakt eenen verschrikkelijken achterwaartschen stoot, maar het stuk komt van zelfs weder op zijne vorige plaats terug, en de banden, in welke het hangt,

t tusschen deze pilen, a
riet (zotting) gevlochten
, dat de monding van h
nishden van het schietg
r deze zwevende en ere
naarin zich het kanon a
zij natuurlijk buiten staa
rmde of lagere schoten
lus niet anders dan in e
wuren, en om hunne sch
of links te kunnen doen
w aan den staart van h
tzelve daarmede te dir
oodanig hangend stuk t
pligt, in het schietgat t
llende schieten, wordt d
nkken, en gevuurd hel
lezelve dadelijk weder ra
rensraakt eenen verschri
vaartschen stoot, maar h
eilfs weder op zijne vorij
de banden, in welke he
hung

Pl. 4 Bladz. 66.

Fig. 5.

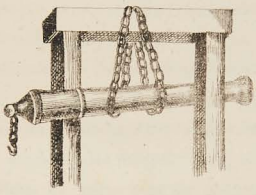

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hangt, alsmede de dikke en zeer diep ingeheide, palen, zijn sterk genoeg, om de geweldige kracht van de terugdeinzingen te kunnen weerstaan. Uit dien hoofde bedienen zij zich ook liever van deze domme inrigtingen, dan van de gewone affuiten.

De inwendige situatie van zoodanige fortificatien (bentings) vertoont eene ongeregelde vuile woestenij, en hunne ammunitiën bergen zij in een onderaardsch hol, bedekt met zoden en blootgesteld aan vochtigheid en bederf. Hun verblijf houden zij in een aantal kleine bamboezen hutten. Het graven van waterputten is een hunner eerste en voornaamste zorgen; hun voedsel bestaat alleen in rijst, zout en gedroogden visch, hebbende zij verder geene behoefte dan hetgeen hun de woestijnen, vooral aan boom- en aardvruchten opleveren.

Wanneer zij aangevallen worden, plaatsen zich gewoonlijk de bevelhebbers, priesters en voorvechters boven op de verschan-

sing (borstwering), gewapend met pieken, krissen, klebangs of parangs, en alle maken een verschrikkelijk geschreeuw van *houra*, maar, wanneer een of meer dezer geheiligde priesters of bevelvoerders door den aanvallenden vijand gedood worden, nemen de overige dadelijk de wijk naar binnen, en zoodra men deze beweging ontdekt, kan men de overwinning der benting als beslist beschouwen; dewijl het indrukmakende bijgeloof, hetwelk hun het sneuvelen der priesters of bevelvoerders als een noodlottig voorteeken doet aanmerken, hen zoodanig met vrees en schrik vervult, dat hun tegenstand weinig beduidend meer is, vooral wanneer zich dadelijk eenige Europesche krijgslieden op de borstwering vertoonen, in welk geval zij hun geschut dadelijk verlaten en de vlugt nemen. Ten einde nog minder tegenstand bij hen te vinden, is het raadzaam, dat de kommanderende officier, bij dergelijke gelegen-

he-

heden, den aanval op de benting niet aan alle kanten, maar slechts van een of twee zijden, laat doen; opdat de zoo zeer bevreesde, en in doodsgevaar verkeerende, muitelingen, zich van alle kanten omsingeld ziende, niet genoodzaakt zouden zijn, zich wanhopend eenen weg ter ontkoming te banen, hetwelk den schrijver het verlies van zeven zijner onderhebbende Europesche manschappen, op het eiland Riouw (29 Januarij 1820) gekost heeft.

Wanneer deze natiën van geen groot geschut voorzien zijn, hebben zij eene andere wijze van verschansing. Zij bezetten namelijk den omtrek, dien zij voor hunne sterkte noodig denken te hebben, met gewone doch lange palissaden. Vervolgens graven zij de verschansing van binnen 5 à 6 voeten diep uit, en brengen den grond met manden naar buiten, voor en tegen de palissadering; terwijl zij de benoodigde schietgaten voor hunne kleine wapenen,

welke zij mogten hebben, tusschen de palissaden en den grond vrijlaten, en om deze schietgaten voor den aanvallenden vijand nog meer onzigtbaar te maken, plaatsen zij buiten voor dezelve groene struiken of boomtakken.

De palissaden, welke zij tot den aanleg dezer soort van bentings gebruiken, worden regt op in den grond gezet, en zijn gewoonlijk 12 of 15 voeten lang, maar, nadat de grond er van buiten tegen gebragt is, zijn zij slechts 4 à 5 voeten, er boven uitstekende, zigtbaar; terwijl echter de geheele hoogte, te rekenen van de punten der palissaden tot op den platten of uitgediepten grond, waar zich de muitelingen ophouden, uit tien à vijftien voeten bestaat. Het is volstrekt onmogelijk, om hen in deze diepe kuilen, met het zwaarste geschut eenig nadeel toetebrengen, en men kan alleen de punten van de palissaden afschieten, dewijl alle kogels in den buiten aan-

aangebragten grond steken blijven, of over de diepte heen gaan; zoodat de gewone middelen, om de muitelingen in dezelve te benadeelen of daaruit te verdrijven, zouden zijn, vele bommen, houwitsers of brandkogels er in te werpen, en indien men deze benting, zonder eenige vergeefsche opoffering van ammunitiën wilde vermeesteren, zoude men dezelve moeten blokkeren en uithongeren, waartoe echter tijd, klimaat en militaire omstandigheden, in deze gewesten, zeer ongunstig zijn. Deswegens is het beste, zekerste en spoedigste middel, ter verovering van dergelijke bentings, om zich, zonder tijdverzuim, dadelijk bij de aankomst, van den ingang dier verschansing meester te maken, en de muitelingen met de bajonetten er uit te jagen, waarvan de schrijver, bij drie onderscheidene gelegenheden, met gering verlies, den 9 en 11 November 1817 op het eiland Sapperoia, en

den 29 Januarij 1820 op Riouw, de proef genomen heeft.

De muitelingen in de Molukscbe eilanden hebben nog eene andere soort van verschansingen, welke echter niet tot bewaarplaatsen van het eene of andere dienen, maar alleen zijn daargesteld, om den vijand aftewachten, het hoofd te bieden en tevens om voor het gevaar der kogels van alle kanten gedekt en beschut te zijn. Hiertoe bedienen zij zich gewoonlijk van zeekoraal of kalksteenen, welke in die gewesten, allerwege, aan het strand overvloedig voor handen zijn, en waarvan zij dubbele muren van 6 à 7 voeten hoogte en 3 à 4 voeten dikte optrekken, verbeeldende van binnen eene straat van 20 à 30 voeten breed, in welke zij, op 50 tot 60 schreden afstands twee dwarsmuren van dezelfde hoogte en dikte opwerpen, welke hun, van alle zijden, tot borstwering dienstig zijn.

Om

Pl. 5. Bladz. 73.

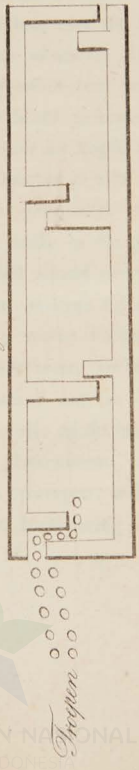

Fig. 6.

Trepjen

Om nu uit de eene in de andere te kunnen komen, laten zij in deze dwarsmuren eene kleine ruimte over, waar zij echter niet dan man voor man kunnen door gaan. Deze muren zijn volgens figuur VI aangelegd.

Tusschen en achter deze muren bevinden zich voornamelijk al diegenen, welke van schietgeweren voorzien zijn. Bij het naderen van dergelijke verschansingen, ziet of hoort men hoegenaamd geen mensch; alleen bij het aanleggen hunner geweren ontdekt men over de muren de hoofden en trompen, en bekomt eene onaangename verrassing hunner welgerigte kogels. Op deze wijze vervaardigen zij, ter plaatse, welke zij tot verdedigingspunt gekozen hebben, eene menigte dezer muren. Derzelver aanleg is van onderscheiden gedaante, rond en vierkant, doch meest altijd langwerpig. De ondervinding heeft den schrijver overtuigd, dat deze soort van verschansingen het

moeijelijkst te bemagtigen is, hoofdzakelijk wegens derzelver smallen ingang, welke den aanval zeer bezwaarlijk en het bresschieten ondoenlijk maakt; voorts doordien de muitelingen, welke zich daarin bevinden, voor het gevaar der kogels van alle kanten gedekt zijn, waarbij eindelijk nog komt de aangeborene ligchamelijke vlugheid van deze natie, welke hen, over de muren, van de eene in de andere verschansing doet springen, hen derhalve langer in massa bij elkanderen houdt, en den langzaam indringenden vijand, die hen niet zoo spoedig kan vervolgen, eenen langdurigen en zeer nadeeligen tegenstand doet ondervinden, gelijk den schrijver volkomen gebleken is, daar hij bij de overmeestering van eenige dier verschansingen, in den tijd van een uur het verlies van twee brave officieren (majoor MEIJER en 1e. luitenant RICHEMONT) benevens twee en veertig manschappen, zoo dooden als geblesseerden, te betreuren

ren had (Sapperoia, Auw en Oulat, den 11 November 1817).

AANMERKINGEN, BETREKKELIJK HET BIJZONDER NUT VAN DE KENNIS DER KLEINE VELDVERSCHANSINGEN EN HET ARTILLERIE-WAPEN VOOR DE OFFICIEREN EN ONDEROFFICIEREN DER INFANTERIE, DIENSTDOENDE IN DE OOST-INDISCHE ARMEE.

De algemeen nuttige en onmisbare kennis van de kleine veldverschansingen, gelijk mede van de kracht van het wapen der artillerie, even als het voor- en nadeel der kavallerie, zijn aan de officieren en onderofficieren van de infanterie in het moederland meer dan genoegzaam voorgeschreven, en niets, dan de ondervinding alleen, is in staat, om deze onmisbare en hoogst nuttige kennis te doen waarderen en beoordeelen, waartoe echter de gelegenheid thans

thans voor ons in Europa schaars of geheel niet te vinden is.

Daar nu de militaire dienst in de Oost-Indiën, over het algemeen, voornamelijk door hen, die met den inwendigen toestand en de militaire situatie dier landen onbekend zijn, als zeer onbeduidende beschouwd en beoordeeld wordt, zoo is het, dat die bijzonder nuttige en noodwendige kennis als overtollig of geheel onnoodig voor de Indische dienst geacht wordt.

Dan het is juist in deze gewesten, waar den officier en onder-officier der infanterie de gelegenheid wordt aangeboden, om deze bijzondere kennis in militaire kundigheden aan te wenden en aan den dag te leggen, niet slechts tot het algemeene welzijn van het moederland, maar tot bescherming van het leven en bestaan van zoo vele menschen, die aan hunne zorg kunnen en moeten worden toevertrouwd; zoodat het wenschelijk zijn zoude, dat van elk officier en onder-

of-

officier der infanterie, die genegen mogt zijn, om in de Indische dienst over te gaan, als verpligting, deze hoogstnuttige en onontbeerlijke kennis werd gevorderd, alvorens derwaarts te mogen vertrekken, en wel op grond der volgende redenen.

Door de uitgebreidheid onzer Oost-Indische bezittingen, worden er zeer vele, en verre van elkander liggende, groote en kleine militaire etablissementen vereischt, en onze landmagt is, naar evenredigheid van de uitgestrektheid dezer landen, natuurlijk niet toereikende, om op iederen buitenpost een geheel korps of kompagnie, even als in het moederland, te kunnen plaatsen. Hierdoor is de kommanderende officier van zelfs verpligt, om alle zoodanige buitenposten, door kleine detachementen van 25 tot 50 en meer manschappen, gekommandeerd door een enkelen officier of onder-officier, te laten bezetten; zoodat deze alsdan, geheel alleen en verwijderd van hunne chefs, en den vrij-

vrijen teugel gelaten, zich als bevelvoerende personen moeten beschouwen, en hunne eer of schande, hunnen dood of leven, van hunne eigene militaire kunde of onkunde afhankelijk gesteld vinden.

Dewijl deze buiten-etablissementen, meest altijd van eenige fortificatie, blokhuis of kleine veldverschansing, met het benoodigde groote geschut en ander materiëel voorzien zijn, waarbij, naar evenredigheid van zoodanigen post, een klein detachement artillerie, insgelijks gekommandeerd door een enkelen officier of onder-officier van dat wapen, geplaatst wordt, welk detachement tevens met het onderhoud van het fort, blokhuis of kleine verschansing, even als met het materiëel der artillerie belast is. Wanneer nu deze kommandant der artillerie ziek wordt, sterft of sneuvelt en de groote afstand van het eene eiland tot het andere belet, dat zoodanige persoon spoedig worde vervangen, zoo vervalt immers de zorg,

zoo

zoowel voor het onderhoud van het fort als voor de geheele verantwoordelijkheid van het materiëel en personeel der artillerie, van zelve op den kommanderenden officier of onder-officier der infanterie; en wanneer deze nu hoegenaamd geene de minste kennis heeft van de genie, noch van de behandeling en kracht der artillerie, noch van de bereiding der benoodigde ammunitiën voor de onderscheidene kalibers der stukken, zoo is hij, bij ongunstige omstandigheden, ongetwijfeld geheel blootgesteld aan het verlies van den hem toevertrouwden post, en zijn leven, met dat van zijne onderhebbende troepen, alsmede dat van de civiele ambtenaars en verdere ingezetenen verkeert in een onoverkomelijk gevaar. Nog veel gevaarlijker is het, als een officier of onder-officier van de infanterie naar eene afgelegene plaats of eiland gedetacheerd wordt, waar zich hoegenaamd geene fortificatie of verschansing bevindt,

ge-

gelijk zulks op verscheidene onzer groote en kleine buitenposten het geval is, alwaar de ambtenaren, even als de troepen, in opene gebouwen gehuisvest zijn.

Wanneer nu aldaar muiterij of opstand uitbreekt, waaraan men zich in deze gewesten dagelijks blootgesteld ziet, zoo is, om in dergelijke gevaarlijke omstandigheden, den toevertrouwden post, benevens het leven, de have en goederen van zoo vele menschen, waarvan hem de bescherming is opgedragen, niet te verliezen, zoodanig kommanderende officier of onder-officier natuurlijk verpligt, om zich dadelijk in staat van verdediging te stellen, en van het eene of andere zoodanige verschansing te maken, als de plaatselijke omstandigheden en middelen zulks het spoedigst en best toelaten. Is nu zulk een infanterie-officier van alle deze kundigheden ontbloot, zoo moet natuurlijk de schade en schande op het gouvernement neerkomen; daar het toch voorzig-

zigtig en meer dan noodzakelijk zoude zijn, dat er kundige, brave en matige officieren en onder-officieren, voor de Indische militaire dienst, algemeen gekozen werden, wordende dezen dan ook in die gewesten in de gelegenheid gesteld, om niet alleen hunne verkregene theoretische kundigheden in praktijk te brengen, maar tevens personele braafheid en verdiensten aan den dag te leggen, en te gelijker tijd voor koning en vaderland nuttig te zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Bij BROESE & Comp. te *Breda*, is gedrukt en alom verzonden, de navolgende Werken:

I. SCHOONHEDEN uit de ZEDE-, NATUUR- en AARDRIJKSKUNDE, vervat in de nagelatene geschriften, meest Verhandelingen van den Heer *Hendrik Paul Kretschmer*, in leven Leeraar in de Wis-, Natuur- en Aardrijkskunde te Zutphen, Voorzitter van het aldaar gevestigd Departement der Maatschappij: *Tot nut van 't algemeen*, enz. Verzameld en in orde gebragt door Jan Provelij, Openbaar Onderwijzer en Kostschoolh· te Moerdijk. *f* 2, 60

II. Bij de opening van de Koninklijke Militaire Akademie. Dichtstuk in 't Latijn door Mr. *J. H. Hoeufft*, en in 't Nederduitsch overgebragt door *A. N. van Pellecom.* *f* 0, 30

III. Magazijn voor Jonge Jufvrouwen of aankomende Meisjes, van Mevr. *Le Prince de Beaumont*, omgewerkt door *A. B. van Meerten*, geb. *Schilperoort*. Eerste deel. *f* 1, 90

De Inteekening blijft open tot de uitgave van het 2e. deel, dat binnen kort zal volgen.

IV. ZEVENTIGJARIG PELGRIMS LEVEN van *Ignatius Aurelius Fessler.* Eene nalatenschap voor

voor zijne vrienden en vijanden. Uit het hoogduitsch door *W. van Volkom*, Predikant te Breda, in 2 deelen compleet. Eerste deel, met gegraveerden Titel en Vignet, door Velijn. *f* 1,80

Deze Levensgeschiedenis, voor denkende en ware hoogschatters van menschkunde en letteren, van eenen Zeventigjarigen Grijsaard, die eenen laatsten blik vestigt, op de lange loopbaan, welke hij onder menigvuldige lotwisseling door wandelde, zal velen welkom zijn.

V. ZES MAANDEN IN RUSLAND. Brieven, bij gelegenheid der krooning van Z. M. den Keizer *Nicolaas* in 1826 aan *X. B. Saintines*, door *M. Ancelot*, uit het Fransch, in één deel compleet, met fraaijen Titel en Vignet, door *Velijn*. *f* 1,80

VI. Magazijn voor de REKENKUNST, een Tijdschrift, hoofdzakelijk ten doel hebbende, de bevordering der gewone of lagere Rekenkunst. Eerste deel compleet. *f* 1,50

VII. *Richter's* Aanmerkingen over Engeland. *f* 1,40

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OpCARD TO

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

